4. 10. 2012

ID: 85918

Lichva

Pro závěr, zda poškozený jednal v tísni, kterou pak pachatel trestného činu lichvy zneužil, není podstatné, zda se do tísně poškozený dostal vlastním přičiněním, nebo vlivem okolností nezávislých na jeho vůli. Pokud poškozený mohl hrozícímu stavu tísně předejít například uhrazením splatných pohledávek z jiných finančních zdrojů a neučinil tak a do stavu tísně se nakonec reálně dostal, nevylučuje to trestní odpovědnost pachatele (lichváře). Podstatné je, aby pachatel, vědom si tísnivé situace poškozeného, jí zneužil a poskytl mu řešení např. ve formě krátkodobého úvěru nebo půjčky, za něž si nechá smluvně slíbit takové plnění, které je co do povahy a výše v hrubém nepoměru s jím poskytnutým plněním.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 3 Tdo 225/2012, ze dne 11.4.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovoláních podaných obviněnými T. H., a Ing. B. N., roz. H., proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 8 To 190/2011, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 1 T 140/2009, tak, že podle 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. se dovolání odmítají.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Prostějově ze dne 22. 2. 2011, č. j. 1 T 140/2009-882, byli obvinění T. H. a Ing. B. N. uznáni vinnými pokusem podle § 8 odst. 1 trestního zákona (tj. zákona č. 140/1961 Sb., účinného do 31. 12. 2009 /dále jen „tr. zák.“/) trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., jako spolupachatelé podle § 9 odst. 2 tr. zák., na tom skutkovém základě, že „Ing. B. N. jako jednatelka společnosti C.R. C., spol. s. r. o., po předchozí domluvě s T. H., realitním makléřem uvedené společnosti jednající na základě generální plné moci z 27. 8. 2001, v úmyslu společnost C.R.C., spol. s r. o., obohatit, za společnost C.R.C., spol. s r. o., dne 19. 9. 2006 podepsala T. H. připravenou a vyhotovenou smlouvu o úvěru z 18. 9. 2006 a zřízení o zástavního práva k nemovitostem L. P., a J. P., a to stavby – objektu bydlení, část obce Č., postavené na pozemku – zastavěná plocha st. parc., pozemku – zahrada parc. a pozemku – orná půda – parc., zapsaných na listu vlastnictví pro obec P., okr. P., k. ú. Č., u Katastrálního úřadu pro Olomoucký kraj, Katastrální pracoviště P., k zajištění nepravdivě předstírané pohledávky společnosti C.R.C., spol. s r. o., vůči jmenovaným z důvodu poskytnutí úvěru ve výši 600.000,- Kč, kterou L. a J. P. dne 18. 9. 2006 T. H. na Městském úřadě v P., informačním středisku, předložil k podpisu s nepravdivým tvrzením, že jde o potřebné podpisy na listiny k dříve poskytnutému úvěru ve výši 150.000,- Kč, ačkoli jmenovaným úvěr ve výši 600.000,- Kč nebyl a ani neměl být poskytnut a úvěrová smlouva nebyla uzavřena, neboť T. H. vylákal 18. 9. 2006 též úředně neověřené podpisy na dva stejnopisy této úvěrové smlouvy a na dva stejnopisy uvedené zástavní smlouvy využitím nevědomosti a nižšího intelektu mentálně postiženého J. P. a nevědomosti a sociální neobratnosti L. P., a následně Ing. B. N. za společnost C.R.C., spol. s r. o., podepsala návrh, adresovaný Katastrálnímu úřadu v P. k zápisu tohoto zástavního práva, což tento učinil, přičemž zadní stranu druhého vyhotovení zástavní smlouvy s úředně ověřenými podpisy L. a J. P. použili obžalovaní k vyhotovení smlouvy o úvěru, podle které společnost C.R.C., spol. s r. o., měla údajně L. a J. P. poskytnout úvěr ve výši 600.000,- Kč, a to vše se záměrem získat ke škodě L. a J. P. finanční prospěch prodejem zástavy k pohledávce z tohoto údajného úvěru ve výši 1.350.000,- Kč, jejíž hodnota byla v exekučním řízení vedeném Okresním

soudem v Prostějově proti J. P. a L. P. stanovena na 1.600.000,- Kč a dosáhli následně v exekučním řízení vedeném u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 14 Nc 3590/2007 v rozvrhu výtěžku dražby uvedených nemovitostí z titulu shora uvedené pohledávky 1.350.000,- Kč vyplývající z údajně poskytnutého úvěru 600.000,- Kč úhrady částky 174.747,- Kč“.

Obviněný T. H. sám byl dále uznán vinným trestným činem lichvy podle § 253 odst. 1, odst. 2 tr. zák. na tom skutkovém základě, že „dne 12. 11. 2007 na Městském úřadě v P., informačním středisku, jako zplnomocněný zástupce na základě generální plné moci z 27. 8. 2001 společnosti C.R.C., spol. s r. o., se sídlem P., P. nám., v úmyslu společnost C.R.C., spol. s r. o., obohatit předložil k podpisu manželům O. a V. F. úvěrovou smlouvu ze dne 9. 11. 2007, dle níž se společnost C.R.C., spol. s r. o., zastoupená jednatelkou Ing. B. N. zavázala poskytnout manželům F. úvěr ve výši 1.700.000,- Kč a manželé F. se zavázali úvěr i s odměnou ve výši 254.574,- Kč společnosti vrátit v jedné splátce dne 31. 1. 2008, přičemž úvěr byl zajištěn ve prospěch věřitele nejen zástavní smlouvou ze dne 14. 11. 2007, ale i smlouvou o zajišťovacím převodu práva k nemovitostem ze 14. 11. 2007, a to nemovitostí ve vlastnictví manželů F., a to konkrétně pozemku – zastavěná plocha a nádvoří st. parc, pozemku zast. plochy a nádvoří st. parc., pozemku – zahrada parc., pozemku – orná půda parc., zapsaných na LV pro k. ú. K., obec P., okres P. u Katastrálního úřadu Olomouckého kraje, Katastrální pracoviště P., a dále stavby – objektu bydlení, část obce K., postavené na pozemku st. parc., stavby – zem. stavby bez č. p. postavené na pozemku parc., stavby – objektu bydlení bez č. p. postavené na pozemku st. parc., pozemku – zastavěné plochy a nádvoří st. parc. č. 562, pozemku – orné půdy parc., zapsaných na LV pro k. ú. K., obec P., okres P., u Katastrálního úřadu Olomouckého kraje, Katastrální pracoviště P., přičemž V. a O. F. podmínky, za nichž byly tyto smlouvy uzavřeny, akceptovali svým podpisem těchto shora uvedených smluv, aniž by mu T. H. dal možnost jejich písemné vyhotovení přečíst, a přestože původní návrh smlouvy o úvěru obsahoval termín splatnosti úvěru 30. 6. 2008, neboť požadovanou částku nezbytně potřeboval k úhradě svého dluhu ve výši 1.720.590,- Kč tak, aby odvrátil bezprostředně hrozící exekuci na základě exekučního příkazu Exekučního úřadu v P., soudní exekutorky Mgr. Lenky Černoškové z 18. 7. 2007, sp. zn. 018 EX 875/07, z 13. 8. 2007, sp. zn. EX 1686/07, a usnesení o nařízení exekuce Okresním soudem v Prostějově ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 14 Nc 4186/2007, na svůj majetek, vč. domu, který V. a O. F. obývali, o čemž T. H. věděl a věděl, že zajišťovací převod práva k uvedeným nemovitostem v hodnotě nejméně 3.110.000,- Kč až 3. 910.920,- Kč, sjednaná odměna za poskytnutí úvěru ve výši 254.574,- Kč, které odpovídá roční úroková sazba 65,85 %, sjednaná smluvní pokuta z prodlení ve výši 5.000,- Kč denně, tedy 0,294 % denně z poskytnutého úvěru (ročně 107,31%), je v hrubém nepoměru k poskytnutému úvěru, když mohl předpokládat, že dlužník nebude schopen úvěr ve sjednaném termínu splatit, zajišťovaným převodem uvedených nemovitostí zabránil jejich možnému prodeji V. F. a O. F. třetí osobě a opatřil tak společnosti C.R.C., spol. s r. o., jejímž je společníkem, neoprávněný prospěch ve výši nejméně 517.192,- Kč, což představuje rozdíl mezi sjednanou odměnou a odměnou vypočtenou dle roční procentní sazby nákladů úvěrů stanovenou dle metodiky harmonizované statistiky vyhlašované ČNB k 30. 11. 2007, která činila 13,55 %, tedy částku 202.192,- Kč a smluvní pokutu z prodlení za 63 dní, tedy od 1. 2. 2008 do 3. 4. 2008, kdy byly nemovitosti společností C.R.C., spol. s r. o., prodány třetí osobě, což činí 315.000,- Kč“.

Za výše uvedenou trestnou činnost byl obviněný T. H. podle § 250 odst. 3 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon mu byl podle § 60a odst. 1, odst. 2 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř let za současného vyslovení dohledu. Podle § 53 odst. 1 tr. zák. mu soud uložil i peněžitý trest ve výměře 1.000.000,- Kč. Pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil soud náhradní trest odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců. Obviněná Ing. B. N. byla podle § 250 odst. 3 tr. zák. odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců, jehož výkon jí byl podle § 60a odst. 1, odst. 2 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let za současného vyslovení dohledu. Podle § 53 odst. 1 tr. zák. jí soud uložil také peněžitý trest ve výměře 500.000,- Kč. Pro případ, že by

peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil soud náhradní trest odnětí svobody v trvání pěti měsíců. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněné uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu či člena kolektivního statutárního orgánu obchodních společností a družstev založených za účelem podnikání na dobu čtyř let.

Předmětný rozsudek napadli odvoláním jednak oba obvinění a jednak státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Prostějově, která je podala v neprospěch obou obviněných do výroků o trestech. Krajský soud v Brně jako soud druhého stupně rozsudkem ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 8 To 190/2011, o těchto řádných opravných prostředcích rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek z podnětu odvolání státní zástupkyně zrušil ve výroku, kterým byl podle § 60a odst. 1, odst. 2 „trestního zákoníku“ obviněnému T. H. výkon uloženého trestu odnětí svobody podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř let a vysloven nad ním dohled. Za splnění podmínek podle § 259 odst. 3 tr. ř. poté obviněného podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku pro výkon trestu zařadil do věznice s dozorem. Odvolání obou obviněných zároveň výrokem podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodná. Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 27. 9. 2011 (§ 139 odst. 1 písm. a/ tr. ř.) a k témuž datu nabyl v nezrušených výrocích právní moci i rozsudek soudu prvního stupně (§ 139 odst. 1 písm. b/ cc/ tr. ř.).

Proti shora citovanému rozhodnutí odvolacího soudu podali obvinění T. H. a Ing. B. N. následně dovolání, které současně směřují i proti rozsudku soudu prvního stupně. Oba uplatnili dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Obviněný T. H. (dále též „dovolatel“) v odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku předně namítl, že soud prvního stupně nemohl dojít k právní kvalifikaci skutku, jehož se měl dopustit spolu s obviněnou Ing. B. N., jako trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., pokud by při hodnocení svých skutkových závěrů důsledně dbal zásady vigilantibus iura skripta sunt (pouze bdělým náležejí práva), a to ve spojení se zásadou trestního práva „ultima ratio“. K tomu poukázal na nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/2004, IV. ÚS 469/04 a I. ÚS 69/06. Zdůraznil, že poškození nevyužili řádně všechny kroky k procesní ochraně svých práv v rámci civilního řízení, resp. rozhodčího řízení. Prakticky se ani nevyjádřili k rozhodčí žalobě, když namísto toho zaslali rozhodci jen listinu „odklad výkonu exekuce“, sdělení o podání trestního oznámení a protokol o vydání věci ze dne 1. 10. 2008, kterým doložili, že L. Š. vydala Policii ČR dva originály zástavní smlouvy jako věci důležité pro trestní řízení. Ani samotný rozhodčí nález nenapadli návrhem na jeho zrušení podle § 32 zákona o rozhodčím řízení. Protože tak neučinili, je rozhodčí nález platný a závazný, a to nejen pro strany sporu, ale i erga omnes, tedy i pro orgány činné v trestním řízení, což vyplývá z ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení, podle kterého se na rozhodčí řízení vztahuje přiměřeně občanský soudní řád. V něm je pod § 159a odst. 4 uvedeno, že „v rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány“.

Dovolatel poukázal také na to, že zásada subsidiarity trestní represe je výslovně zakotvena v ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 /dále jen „tr. zákoník“/. Ačkoli trestní sazby za trestný čin podvodu podle § 250 odst. 3 písm. b) tr. zák. a podle § 209 odst. 4 písm. d) tr. zákoníku jsou stejné, měly soudy dle jeho názoru uvážit, která úprava je pro něj jako obviněného příznivější. Podotkl, že nelze hodnotit jen výši sazeb, ale celkové podmínky koncepce trestní odpovědnosti. Pokud je zásada subsidiarity trestní represe vyjádřena expresis verbis v trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010, měl být v daném případě aplikován právě on a nikoliv zákon účinný v době spáchání činu.

Dovolatel nesouhlasí rovněž s právní kvalifikací svého jednání vůči poškozeným manželům F., v němž soudy shledaly trestný čin lichvy podle § 253 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Připomněl, že k naplnění objektivní stránky tohoto trestného činu je nezbytné, aby pachatel zneužil něčí tísně či nezkušenosti,

rozumové slabosti nebo něčího rozrušení. Soudu prvního stupně vytkl, že onu „tíseň“, za níž měli poškození uzavírat inkriminovanou úvěrovou smlouvu, včetně smlouvy zástavní a smlouvy o zajišťovacím převodu práva k nemovitosti, kterými byl zajištěn poskytovaný úvěr, dovodil z toho, že nutně potřebovali získat finance na úhradu splatných závazků V. F. z podnikatelské činnosti, jejichž vymáhání ze strany věřitelů bylo již ve stádiu exekučního řízení. Odvraceli tak nařízenou exekuci na jejich nemovitý majetek včetně domu, který obývali. Soud však měl podle dovolatele vzít v úvahu i skutečnost, že V. F. byl podnikatel a jako takový podle ustálené judikatury nese plné podnikatelské riziko a nemůže se dovolávat toho, že určitý závazek převzal v tísni. Tíseň totiž není mezi podnikateli v obchodně právních vztazích důvodem neplatnosti uzavřené smlouvy. Dovolatel dále s odkazem na soudní judikaturu zdůraznil, že tíseň je třeba vnímat jako situaci, kdy například v důsledku neschopnosti okamžitě splatit vzniklý závazek může poškozený přijít o celý majetek. V daném případě však soud dospěl ke skutkovému závěru, že manželé F. jednak věděli o svých závazcích, resp. závazcích V. F. z podnikatelské činnosti již delší dobu a mj. vlastnili celou řadu nemovitostí, jejichž hodnota byla znalcem stanovena na 3.910.920,- Kč. Za situace, kdy byl úvěr poskytnut ve výši 1.700.000,- Kč, odpovídající výši pohledávek poškozeného V. F. v exekučním řízení (přesná dlužná částka činila v exekučním řízení dle zjištění soudu 1.720.590,- Kč), je podle dovolatele zřejmé, že pokud by poškozený přistoupil k plnění svých závazků řádně a včas, nemohl pro něho být problém, aby alespoň část svých nemovitostí prodal a z utržené kupní ceny za jejich prodej uhradil své splatné závazky. Také z těchto důvodů pak nemohl být stav, za kterého uzavíral předmětnou smlouvu o úvěru, právně kvalifikován jako „tíseň“.

Rovněž zde podle dovolatele zjevně došlo k nerespektování zásady subsidiarity trestní represe, a to snad ještě flagrantněji než u skutku právně kvalifikovaného jako trestný čin podvodu. Manželé F. totiž na ochranu svých práv v rámci občanskoprávního řízení neučinili vůbec nic. Byl to naopak V. F., který nejednal s péčí řádného hospodáře a v důsledku toho se ocitl v situaci, kdy se jeho splatné závazky vůči obchodním partnerům dostaly do stádia vymáhání v exekučním řízení. To, že se následně pokusil zneplatnit úvěrovou smlouvu za pomoci prostředků trestního práva a za aktivní součinnosti orgánů činných v trestním řízení, které roli ochránce jeho subjektivních práv převzaly, nelze hodnotit jako postup v souladu se zásadami trestního práva.

Vzhledem k výše uvedeným důvodům obviněný v závěru dovolání navrhl, aby dovolací soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v „Praze“ Pozn.: Správně ovšem „Krajského soudu v Brně“. ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 8 To 190/2011, a rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 1 T 140/2009, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Prostějově přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

Obviněná Ing. B. N. (dále též „dovolatelka“) úvodem svého dovolání namítla nepřezkoumatelnost právního závěru soudů o pokusu trestného činu podvodu, když počáteční stádium trestného činu podvodu mělo spočívat v podvodném vylákání podpisů L. a J. P. na obou výše specifikovaných smlouvách, které však byly následně uplatněny v rozhodčím řízení, na jehož podkladě bylo dosaženo úhrady fiktivní pohledávky společnosti C.R.C., spol. s r. o., ve výši 174.747,- Kč, takže v důsledku toho nastal následek, jaký byl oběma dovolateli jednajícími za předmětnou společnost zamýšlen. To by ovšem de facto znamenalo, že se jednání obviněných dostalo již do fáze dokonaného trestného činu podvodu. Přesto byli uznáni vinnými toliko jeho pokusem podle 8 odst. 1 tr. zák.

Ve shodě se spoluobviněným T. H. dovolatelka poukázala na postoj poškozených manželů P., kteří svá práva důsledně nehájili především již v rozhodčím řízení a nevyvinuli žádné úsilí k odvrácení následku spočívajícího v povinnosti plnit pravomocně přiznaný závazek z úvěrové smlouvy. Přitom rozhodčí nález byl oběma poškozeným doručen dne 6. 4. 2009, aniž by ho ve lhůtě tří měsíců napadli návrhem na jeho zrušení podle § 32 zákona o rozhodčím řízení např. z důvodu uvedeného v ustanovení § 31 písm. b) citovaného právního předpisu. Nález se tedy stal platným a závazným nejen vůči nim samým, ale i vůči jiným osobám, orgány činné v trestním řízení nevyjímaje. Proto ani o

pokus trestného činu podvodu se v daném případě nemohlo jednat už jen z toho důvodu, že oba obvinění (dovolatelé) uplatnili svůj nárok v civilním řízení, kde druhá strana měla reálnou možnost uplatnit své námitky a návrhy na doplnění dokazování v rámci rovného postavení stran. Podle dovolatelky nemůže jít o podvod, pokud nárok, vyplývající byť z neplatného či dokonce lstivě vylákaného právního úkonu, je uplatněn v řízení před příslušným orgánem. V této souvislosti odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 11 Tdo 229/2004, podle kterého naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák., spočívajícího v uvedení někoho v omyl, nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl.

Podle dovolatelky stál okresní soud v posuzované věci před rozhodující skutečností, že nárok, uplatněný v civilním řízení, byl přiznán, rozhodnutí je pravomocné a nezrušitelné a dokonce již bylo přiznáno k exekuci. Za těchto okolností byl takovým rozhodnutím o přiznaném nároku vázán, byť byl nárok přiznán jen pro nečinnost žalovaných. Namísto toho se však rozsáhle zabýval tím, že není pravda, že poškození se v rozhodčím řízení nebránili. Především pak poukázal na skutečnost, že poškození rozhodce upozornili na to, že ve věci bylo podáno trestní oznámení a že pokud by rozhodce znal jeho obsah, možná by rozhodl jinak. To podle dovolatelky jistě nelze vyloučit, nicméně občanské soudní řízení nemůže být vedeno zásadou „inkviziční“, protože zodpovědnost za skutková zjištění mají strany sporu. Poškození věděli, jak vysoký nárok je proti nim uplatňován, a nic jim nebránilo vyhledat kvalifikovanou právní pomoc, popřípadě i prostřednictvím České advokátní komory, pokud by neměli prostředky na úhradu právního zastoupení. Námitka, že v civilním řízení takto může být přiznán i nárok podvodný, může být podle dovolatelky sice oprávněná, avšak kritice by v tomto směru měl být vystaven spíše zákonodárce, který na základě řady novel koncipoval občanské soudní řízení k tak zásadnímu posílení zásady „dbej svých zájmů“, že umožňuje, ba nutí civilní soudy rozhodovat bez ohledu na skutkový stav věci. Sankcí za nečinnost je tu pro spornou stranu povinnost plnit, jakkoli ta se neopírá o žádný skutečný nárok. Jde možná o sankci příkrou, kterou veřejnost – včetně některých orgánů činných v trestním řízení – vnímá jako nespravedlivou, ale nelze ji odstraňovat dodatečně prostřednictvím trestního řízení. Nárok, jehož se někdo domohl řádným procesním postupem, byť byl založen na předchozím nemravném jednání, nemůže být následkem trestného činu, a ani ono předchozí nemravné jednání nemůže být součástí skutkové podstaty trestného činu. Skutečnost, že právní řád možná znevýhodňuje sociálně slabé, málo vzdělané a nezkušené občany, nelze ovšem přičítat dovolatelce k tíži. Uvedený nedostatek tudíž nelze nahrazovat kriminalizací její dovolené činnosti.

V závěrečné části dovolání obviněná namítla, že nebylo ani prokázáno, že jednala se spoluobviněným T. H. po předchozí vzájemné dohodě. Ta by se musela vztahovat k podvodnému jednání, jehož se však podle závěru obou soudů dopustil T. H. výlučně sám. V uvedené souvislosti poukázala na to, že spolupachatelství vyžaduje, aby každý z pachatelů svým jednáním naplnil všechny nebo alespoň některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, případně aby jednání každého z nich bylo alespoň článkem řetězu, přičemž jednotlivé činnosti - články řetězu - působí současně nebo postupně ve vzájemné návaznosti a směřují k přímému vykonání trestného činu a jen ve svém celku tvoří jeho skutkovou podstatu. Pokud se dovolatelka podílela na celém jednání pouze tím, že podepsala inkriminované smlouvy a zcela jistě nejednala s poškozenými, když mělo dojít k vylákání jejich podpisu, mohla být uznána vinnou nejvýše některou z forem účastenství na trestném činu, což by nepochybně nezůstalo bez vlivu na uložený trest. Odvolací soud vady v hodnocení důkazů soudem prvního stupně nenapravil, když nezávislost soudu prvního stupně svou argumentací nepřípustně prosazuje až do té míry, jako by soud druhého stupně měl být vůči vadám přezkoumávaného rozsudku bezmocný. Takovým způsobem však zákonodárce úpravu apelačního principu nezamýšlel.

Dovolatelka ze všech shora rekapitulovaných důvodů navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 8 To 190/2011, zrušil také rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 1 T 140/2009, v části týkající se její osoby (a zjevně z důvodu beneficia cohaesionis ve stejném rozsahu i ohledně T. H.) a dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. Současně navrhla, aby předseda senátu soudu prvního stupně v jejím případě odložil vykonatelnost peněžitého trestu, a to vzhledem k tomu, že je na mateřské dovolené a peněžitý trest je těžkým zásahem do její schopnosti řádně pečovat o dítě, když jiný příjem než z dávek v mateřství nemá, a pokud předseda senátu soudu prvního stupně tyto důvody neshledá, aby tak učinil podle § 265o odst. 1 tr. ř. předseda senátu Nejvyššího soudu.

K podaným dovoláním se v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr. ř. písemně vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“).

K námitce dovolatelky Ing. B. N., že ji nebylo možno uznat vinnou jako spolupachatelku trestného činu podvodu, uvedla, že ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně lze dovodit, že obviněná se z titulu svého postavení statutárního orgánu v obchodní společnosti T. H. C.R.C., spol. s r. o., neomezila pouze na namítané parafování obou podvodných smluv s poškozenými P., tak jak je připravil obviněný T. H., ale vědoma si takového předstíraného úvěrového partnerství s poškozenými sama dále učinila právní úkon (podání návrhu k zápisu zástavního práva na katastr nemovitostí), kterým se zajištění jejich závazku stalo formálně bezchybným, aby nemovitosti, zatížené zástavním právem, mohly v následně zahájeném exekučním řízení sloužit k uspokojení fiktivní pohledávky výše označené realitní společnosti, čehož bylo při veřejné dražbě dílčím způsobem také dosaženo. Uvedená výhrada dovolatelky - navíc nevycházející důsledně ze skutkových zjištění - o chybějícím spolupachatelství s druhým obviněným, proto nemůže obstát. Státní zástupkyně dále připomněla, že pokud je čin spáchán ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., je irelevantní, jakým konkrétním dílem se ten který ze spolupachatelů na společném jednání podílel, tedy zda stejnou měrou či nikoli. Stačí i částečné přispění, třeba i v podřízené roli, pokud je vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů a je tak objektivně i subjektivně složkou děje, který tvoří ve svém celku trestné jednání. Tak tomu podle státní zástupkyně bylo i v nyní posuzovaném případě.

K námitce obou dovolatelů, že v jejich jednání nelze spatřovat trestnou činnost už pro postoj manželů P., kteří svá práva důsledně nehájili v rámci rozhodčího řízení a ani nevyvinuli žádné úsilí k odvrácení hrozícího následku spočívajícího v povinnosti plnit pravomocně přiznaný závazek z úvěrové smlouvy, státní zástupkyně uvedla, že se s touto argumentací dostatečně vypořádal již soud prvního stupně, a to takovým způsobem, který nebylo nutno v rámci odvolacího řízení jakkoli korigovat. Skutečnost, že rozhodce Mgr. Č. přes zřetelně odmítavý postoj poškozených neprovedl dokazování podle § 20 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, aby mohl postavit najisto, zda tu je právní titul, kterým byl návrh na vydání rozhodčího nálezu podepřen, ve věci přesto rozhodl a že poškození toto jeho rozhodnutí nenapadli, podle státní zástupkyně ještě neznamená, že způsobený trestní následek byl podmíněn pouze tímto rozhodnutím a nemůže tak být zahrnut zaviněním dovolatelů. Naopak, vzhledem k podvodné podstatě jejich jednání není pochyb o tom, že mezi ním a hrozbou způsobení škodlivého následku, který v daném případě nastal jen v omezeném rozsahu, existuje stav příčinné souvislosti. Pokud by se toto jednání odehrávalo výhradně v rámci právních institutů občanského či obchodního práva, teprve pak by mohli úspěšně namítat, že došlo k neoprávněné kriminalizaci jejich právem dovolené činnosti.

Státní zástupkyně nepovažuje za věcně správnou ani námitku dovolatele T. H., že měl být na zjištěný skutek aplikován trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 jako norma, která je pro něj jako obviněného příznivější. V tomto směru plně odkázala na názor soudu prvního stupně, který poukázal na platnost interpretačního pravidla trestnosti posuzovaného jednání skrze princip ultima ratio v předchozí právní úpravě sice výslovně nezakotvený, nicméně rozhodovací praxí soudů plně respektovaný. Soud prvního stupně podle ní naprosto důvodně uzavřel, že existence nového ustanovení, kde je takový

princip vyjádřen expresis verbis, není důvodem pro použití pozdější právní úpravy. Z hlediska trestnosti jednání dovolatelů a její míry není tato okolnost právně relevantní, neboť nemůže ovlivnit celkový výsledek, jehož by bylo při aplikaci toho nebo onoho zákona s přihlédnutím ke všem právně rozhodným okolnostem konkrétního případu dosaženo.

Pokud jde o námitky dovolatele T. H. stran právního posouzení jeho jednání vůči poškozeným manželům F. jako trestného činu lichvy podle § 253 odst. 1, odst. 2 tr. zák., státní zástupkyně uvedla, že v daném případě byly splněny všechny zákonné podmínky pro vyvození jeho trestní odpovědnosti za uvedený trestný čin. S dovolatelem není možno souhlasit, že soudy měly vzít v úvahu, že předmětné exekuční řízení bylo vedeno z důvodu neuhrazených závazků V. F. z jeho podnikatelské činnosti a že při takovém přístupu k předmětné věci nereflektovaly na platnou judikaturu o tom, že každý subjekt v postavení podnikatele nese plné podnikatelské riziko, a tudíž se nemůže dovolávat toho, že určitý závazek převzal v tísni. Na straně druhé zde však nelze přehlédnout, že uzavření inkriminovaného úvěru se nedotklo výkonu podnikatelské činnosti poškozeného, ale způsobu řešení jejích neuspokojivých výsledků, které se pak projevily v jeho zcela reálné tísnivé situaci. Státní zástupkyně poukázala také na to, že nenrozhodné, zda se poškozený uvede do stavu tísně sám, nebo k němu dojde pod vlivem okolností na jeho vůli nezávislých. Výhrada dovolatele, že poškození mohli čerpat ze svého náhradního majetkového zdroje a tím předejít hrozící exekuci, tzn. že za jejich situace v době uzavírání inkriminované smlouvy nebylo možno hovořit o stavu tísně, tak podle názoru státní zástupkyně nemůže obstát.

Za stavu, kdy dovolatel svým jednáním vůči poškozeným F. zakládajícím znaky skutkové podstaty trestného činu lichvy podle § 253 odst. 1, odst. 2 tr. zák. zcela jednoznačně překročil právní rámec soukromoprávní sféry, bylo podle státní zástupkyně plně namístě, aby ochranu práv poškozených převzaly orgány činné v trestním řízení. Ty v daném případě rozhodně nepostupovaly bez povinného respektu k ústavnímu, resp. zákonnému principu subsidiarity trestní represe.

Státní zástupkyně proto své písemné vyjádření uzavřela návrhem, aby Nejvyšší soud České republiky dovolání obviněných Ing. B. N. a T. H. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněná a aby tak v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl v neveřejném zasedání. Souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání pak výslovně vyjádřila pro případ jiných rozhodnutí Nejvyššího soudu, než jsou uvedena v ustanoveních § 265r odst. 1 písm. a), b) tr. ř. (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Obvinění Ing. B. N. a T. H. jsou podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobami oprávněnými k podání dovolání pro nesprávnost výroků rozhodnutí soudu, které se jich bezprostředně dotýkají. Dovolání byla podána v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě, (§ 265e odst. 1 tr. ř., § 265f odst. 2 tr. ř.), prostřednictvím obhájců (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňují formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že obě dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadají rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřují proti rozhodnutí, jímž odvolací soud mimo jiné samostatným výrokem zamítl řádné opravné prostředky (odvolání) obviněných proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byli uznáni vinnými a byly jim uloženy tresty. Dovolání obviněného T. H. je současně přípustné i podle § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř. per analogiam, neboť odvolací soud v jeho případě z podnětu odvolání státního zástupce nově rozhodl o trestu.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit otázku, zda konkrétní důvody, o které obvinění dovolání opírají, lze podřadit pod použitý

dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je pak dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. S poukazem na uvedený dovolací důvod se tedy není možné domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Zjištěný skutkový stav věci, kterým je dovolací soud vázán, je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. To znamená, že dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku a rozveden v jeho odůvodnění, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3 tr. ř., § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by (taxativně) velmi úzké vymezení dovolacích důvodů (k tomu viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

S ohledem na skutečnosti rozvedené v předcházejících odstavcích je zřejmé, že uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. neodpovídá námitka obviněné Ing. B. N., že pokud pouze podepsala T. H. připravenou a vyhotovenou smlouvu o úvěru ze dne 18. 9. 2006 a smlouvu o zřízení zástavního práva k nemovitostem L. a J. P., bylo její jednání možno hodnotit toliko jako některou z forem účastenství na trestném činu, a nikoliv jako spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. Dovolatelka totiž ve své argumentaci zjevně odhlíží od soudy zjištěného skutkového stavu, podle nějž jako jednatelka společnosti C.R.C., spol. s r. o., nejen podepsala výše uvedené smlouvy, ale v návaznosti na shora popsaný fiktivní úvěrový smluvní vztah, který T. H. vytvořil podstrčením těchto smluv k podpisu v omylu jednajícím manželům P., postupovala tak, že za účelem zajištění úvěru podepsala za společnost C.R.C., spol. s r. o., návrh adresovaný příslušnému Katastrálnímu úřadu k zápisu zástavního práva do katastru nemovitostí, a to za stavu, kdy si musela být vědoma, že Katastrální úřad se při provedení požadovaného úředního zápisu bude řídit předloženou zástavní smlouvou s úředně ověřenými podpisy poškozených, jejíž zadní stranu dovolatelé použili k vyhotovení fiktivní smlouvy o úvěru. To vše podle zjištění soudů činila se záměrem získat ke škodě poškozených finanční prospěch prodejem zástavy k pohledávce z tohoto údajného úvěru, jejíž hodnota ve výši 1.350.000,- Kč byla v následném exekučním řízení stanovena na částku 1.600.000,- Kč a ve kterém dovolatelé nakonec dosáhli uspokojení takto uplatněné pohledávky v rozsahu toliko 174.747,- Kč. Dovolatelka se tedy zjevně neomezila pouze na podpisy inkriminovaných smluv s poškozenými manžely P., které vyhotovil spoluobviněný T. H., ale vědoma si takového předstíraného úvěrového smluvního vztahu mezi nimi a společností C.R.C., spol. s r. o., jako jednatelka této společnosti podnikla další kroky směřující ke splnění fiktivního závazku poškozených, tak aby jejich nemovitosti zajištěné zástavním právem mohly následně v exekučním řízení posloužit k uspokojení této neexistující pohledávky.

Jako obiter dictum Nejvyšší soud nad rámec uvedeného podotýká, že pokud by se obviněná dopustila stíhaného jednání toliko v účastenské formě trestné součinnosti (§ 10 tr. zák.), pak by se musela na jednání obviněného T. H. podílet pouze nepřímo, a to způsobem, který sám o sobě nezakládá skutkovou podstatu dokonaného trestného činu či jeho pokusu. Tak tomu podle soudy zjištěného skutkového stavu věci v daném případě nebylo. Současně není rozhodné, jakým konkrétním dílem se ten který ze spolupachatelů podílí na společném jednání, tj. zda se na něm účastní stejnou měrou. Jak správně poukázala již vyjadřující se státní zástupkyně, o spáchání trestného činu společným jednáním jde tehdy, když každý ze spolupachatelů naplnil svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jestliže každý ze spolupachatelů svým jednáním uskutečnil jen některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, jež je pak naplněna jen souhrnem těchto jednání, anebo také tehdy, jestliže jednání každého ze spolupachatelů je alespoň článkem řetězu, přičemž jednotlivé činnosti – články řetězu – směřují k přímému vykonání trestného činu a jen ve svém celku tvoří jeho skutkovou podstatu a působí současně (k tomu srov. v judikatuře rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1966, sp. zn. 8 Tz 77/66, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 15/1967 tr.). K naplnění pojmu spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. Stačí i částečné přispění, třeba i v podřízené roli, je-li vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů a je tak objektivně i subjektivně složkou děje, který tvoří ve svém celku trestné jednání.

Za právně relevantní z hlediska uplatněného důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze považovat námitku obviněné Ing. B. N., v jejímž rámci dovolatelka (paradoxně ve svůj neprospěch) namítla, že pokud mělo její jednání se spoluobviněným T. H. podle soudů spočívat v tom, že podvodně vylákali podpisy L. a J. P. na inkriminovaných smlouvách, které byly uplatněny v rozhodčím řízení a na jeho podkladě bylo v navazujícím exekučním řízení dosaženo úhrady fiktivní pohledávky C.R.C., s. r. o., ve výši 174.747,- Kč, nastal tím zamýšlený následek v podobě škody a jejich jednání se tak dostalo již do stádia dokonání trestného činu podvodu a nikoli jeho pokusu (§ 8 odst. 1 tr. zák.), kterým je soud nakonec uznal vinnými. Této námitce však Nejvyšší soud nepřiznal dovolatelkou přisuzované opodstatnění.

Důvody právního posouzení skutku jako pokusu trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. zcela správně vyložil v odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud (viz str. 9). Ze skutkových zjištění totiž jednoznačně vyplynulo, že jednání obviněných bezprostředně směřovalo ke způsobení značné škody (tedy škody dosahující částky nejméně 500.000,- Kč), k níž nakonec nedošlo, neboť ze zamýšleného prodeje zástavy k pohledávce, a sice nemovitosti v hodnotě 1.350.000,- Kč (která byla v následném exekučním řízení stanovena na částku 1.600.000,- Kč) dosáhli uspokojení pohledávky z inkriminovaného (neexistujícího) úvěru ve výši 600.000,- Kč, pouze v částce 174.747,- Kč. V tomto smyslu pak nedošlo k dokonání trestného činu též v jeho kvalifikované podobě podle odstavce 3 písm. b/, § 250 tr. zák., byť záměrem dovolatelů bylo způsobit těžší následek předpokládaný v citovaném ustanovení zákona.

Přisvědčit nelze ani ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. odpovídající námitce obou dovolatelů, že v jejich jednání nelze spatřovat trestnou činnost už proto, že poškození manželé P. důsledně nehájili svá práva v rozhodčím řízení, ač tak, třeba i za pomoci právního zástupce, učinit mohli, a ani se nesnažili následně odvrátit následek spočívající v povinnosti plnit pravomocně přiznaný závazek z úvěrové smlouvy. Jinými slovy, že ochranu jejich subjektivních práv nepřípustně převzaly orgány činné v trestním řízení a tím došlo v daném případě k porušení zásady subsidiarity trestní represe.

Zásada subsidiarity trestní represe (nyní již výslovně vyjádřená v ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku /zák. č. 40/2009 Sb./), jako jedna ze základních zásad trestního práva, v obecné rovině vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní, neboť trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní prostředek, který má

význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních celospolečenských hodnot. Proto legitimitu trestněprávních zásahů může odůvodnit výlučně nutnost ochrany elementárních právních hodnot před činy zvlášť společensky škodlivými pro společnost s tím, že neexistuje jiné řešení než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu.

Výklad výše uvedené zásady oběma dovolateli je ovšem velmi zjednodušující a především odhlíží od podstaty jejich vysoce závažného jednání, kdy využili nižšího intelektu, resp. malé sociální zdatnosti poškozených a uvedením v omyl s cílem obohatit jiného (zde v rozsudku uvedenou společnost) od nich vylákali podpisy na inkriminované úvěrové smlouvě, aniž by kdy měli v úmyslu jim úvěr ve výši 600.000,- Kč podle této smlouvy poskytnout. Stejně tak vylákali jejich podpisy na souvisejícím smluvním zajištění této fiktivní pohledávky. Tím docílili právního závazku na straně poškozených a v kombinaci se způsobem jeho zajištění nechali zatížit jejich nemovitý majetek, svou hodnotou výrazně převyšující údajně poskytnuté úvěrové prostředky, uvedeným pasivem tak, aby svoji fiktivní pohledávku mohli prostřednictvím následného exekučního řízení uspokojit. Svůj právní nárok vůči poškozeným tedy založili na jednání, kterým je uvedli v omyl o tom, že se tito nad rámec předcházejícího úvěrového vztahu se společností C.R.C., s. r. o., na částku 150.000,- Kč dále zavazují k povinnosti splatit údajnou další pohledávku ve čtyřnásobně větším rozsahu, a takový smluvní závazek se znalostí všech rozhodných skutečností a s předpokladem toho, že poškození nebudou schopni tuto částku vrátit ve stanoveném termínu, nechali současně zajistit dohodou o zástavním právu na jejich nemovitost. Jestliže veškeré jejich následné právní kroky směřovaly k realizaci této zástavy, pak ani jejich dále již formálně přípustný postup nemůže podstatu popsaného podvodného jednání nikterak ospravedlnit. Na tomto závěru pak nemůže nic změnit ani jejich námitka, že poškození si v rozhodčím řízení nepočínali právě procesně zdatně. Svůj nesouhlas s tvrzeným a uplatňovaným nárokem společností C.R.C., s r. o., však dali najevo jednoznačně. Skutečnost, že rozhodce Mgr. Petr Č. přes tento zřetelný projev nesouhlasu poškozených postupoval tak, že rozhodl ve prospěch obviněnými řízené společnosti, aniž by se pokusil objektivizovat pravost tvrzeného nároku postupem podle § 20 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, zároveň neznamená, že by tímto svým postupem „legalizoval“ podvodný způsob, jakým obvinění svého nároku dosáhli. Jeho rozhodnutí nepředstavuje okolnost, která by přerušovala příčinnou souvislost mezi podvodným jednáním obviněných a následkem, vůči němuž směřovalo. Podstatné je, že oba dovolatelé od počátku jednali se znalostí všech rozhodných skutečností, tedy především s vědomím toho, že smluvní vztahy s poškozenými jsou od počátku založeny na podvodu (uvedení někoho v omyl), jehož smyslem bylo dosáhnout zamýšleného obohacení jiného subjektu na úkor a ke škodě poškozených L. a J. P. Tím se jejich jednání zřetelně vymyká ze sféry soukromého práva a přesahuje již do roviny práva trestního, jehož použití jako prostředku ultima ratio bylo v posuzovaném případě zcela namístě.

Ve výše uvedených souvislostech Nejvyšší soud odkazuje též na nález pléna Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 34/09, ze dne 7. 9. 2010, v němž je zdůrazněn obecný ústavní princip právního státu, podle něhož soud nejprve musí rozpoznat, která základní práva obou účastníků sporu jsou ve hře, a poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, musí rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo při střetu základních práv jednotlivých účastníků zachováno z obou co nejvíce, a není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí idea spravedlnosti. Tentýž nález pak také obsahuje formulaci zásady, že „se nikomu nesmí dovolit mít prospěch z vlastního podvodu, využívat vlastního protiprávního jednání… nebo nabývat majetku vlastním zločinem“.

Nejvyšší soud nepřisvědčil ani názoru dovolatelů, že jejich jednání - vzhledem k výslovnému vyjádření zásady subsidiarity trestní represe v ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku - mělo být posuzováno právě podle tohoto zákona jako právní úpravy příznivější, než je trestní zákon účinný do

31. 12. 2009, a to navzdory rovnosti trestních sazeb uvedených v ustanoveních § 250 odst. 3 písm. b) tr. zák. a § 209 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Na tomto místě je moo plně odkázat na bezchybné odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně na str. 37 (zdola). Soud zde správně poukázal na to, že interpretační pravidlo trestnosti posuzovaného jednání vzhledem k principu ultima ratio bylo soudy respektováno již za účinnosti právní úpravy předcházející novému trestnímu zákoníku účinnému od 1. 1. 2010, a důvodně uzavřel, že za situace, kdy jednání obviněných vykazovalo jak potřebný stupeň společenské nebezpečnosti podle § 3 odst. 2 tr. zák., tak společenské škodlivosti podle nyní účinné právní úpravy, nelze na nový trestní zákoník jen kvůli tomu, že vyjadřuje princip subsidiarity trestní represe „expresis verbis“ pohlížet jako na normu pro obviněné příznivější, kterou by bylo nutno aplikovat.

Pod důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze podřadit i argumentaci obviněného T. H. vztahující se k trestnému činu lichvy podle § 253 odst. 1, odst. 2 tr. zák., jímž byl uznán vinným za jednání ve vztahu k manželům O. a V. F. Ani jí však nelze přiznat opodstatnění.

Pokud dovolatel namítl, že soudy nevzaly v úvahu, že poškození exekučnímu řízení čelili z důvodu neuhrazených závazků V. F. z jeho podnikatelské činnosti a že nereflektovaly na platnou judikaturu o tom, že každý subjekt v postavení podnikatele nese plné podnikatelské riziko, a tudíž se V. F. nemůže dovolávat toho, že určitý závazek převzal v tísni, je nutno zdůraznit, že podnikatelským rizikem rozhodně není možno argumentovat ve zcela odlišné sféře občanskoprávních vztahů ve smyslu § 1 odst. 2 občanského zákoníku, které se k podnikatelské činnosti přímo nevztahují. Jednání dovolatele nepochybně nemělo žádnou souvislost s podnikáním poškozeného V. F. a s ním neseného rizika, byť poškozený na lichvářský úvěr zajištěný zástavní smlouvou přistoupil z důvodů neuspokojivých výsledků svého podnikání a nutnosti odvrátit hrozící exekuci. Tímto způsobem se snažil řešit kritickou (tísnivou) situaci svou i své rodiny. Úvěrový vztah mezi ním, jeho manželkou a na druhé straně obviněným proto nelze považovat za obchodní vztah mezi podnikatelskými subjekty, kdy jeden z nich neunesl z podnikání vyplývající riziko a snažil by se ze smlouvy, jejíž nevýhodnost si uvědomil až dodatečně, vyvázat s poukazem na to, že ji uzavřel v tísni.

Absence tísně jako obligatorního znaku skutkové podstaty trestného činu lichvy podle § 253 tr. zák. se není možné dovolávat ani s poukazem na to, že poškozený V. F. si počínal liknavě, pokud nepředešel exekučnímu řízení včasným prodejem části svého nemovitého majetku a dobrovolnou úhradou splatných pohledávek z příslušného výtěžku. Pro závěr, zda poškozený jednal v tísni, kterou pak pachatel trestného činu lichvy zneužil, není totiž podstatné, zda se do ní poškozený dostal vlastním přičiněním nebo vlivem okolností nezávislých na jeho vůli. To znamená, že pokud poškozený mohl hrozícímu stavu tísně předejít například uhrazením splatných pohledávek z jiných finančních zdrojů, neznamená to, že pokud tak z nějakého důvodu neučinil a do stavu tísně se nakonec reálně dostal, vylučuje to trestní odpovědnost pachatele (lichváře). Podstatné naopak je, aby pachatel, vědom si tísnivé situace poškozeného, jí zneužil a poskytl mu řešení např. ve formě krátkodobého úvěru nebo půjčky, za něž si nechá smluvně slíbit takové plnění, které je co do povahy a výše v hrubém nepoměru s jím poskytnutým plněním.

Jestliže si dovolatel počínal způsobem podrobně popsaným ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, pak ani Nejvyšší soud nepochybuje o tom, že byl trestným činem lichvy podle § 253 odst. 1, odst. 2 tr. zák. uznán vinným právem. Užití trestního práva jako prostředku ultima ratio bylo i zde zcela namístě.

Nejvyšší soud - s ohledem na důvody jednotlivě rozvedené shora - nedospěl k závěru, že by napadené rozhodnutí či řízení jemu předcházející bylo zatíženo vadami, jež obvinění T. H. a Ing. B. N. vytýkali na podkladě dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. rozhodl tak, že se jejich dovolání odmítají jako zjevně neopodstatněná. Toto své rozhodnutí učinil za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Blanketní stížnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Výkon trestu (exkluzivně pro předplatitele)
- Zabezpečovací detence (exkluzivně pro předplatitele)
- Ublížení na zdraví
- Prohlášení viny
- Jednočinný souběh
- Náhrada škody
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Zajištění věci (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastupování zmocněncem (exkluzivně pro předplatitele)
- Slyšení ve vazebním řízení